

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ: ΠΩΣ ΝΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΙΤΕ ΤΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ COVID-19.

Γράφει ο Βασίλειος Θ. Μπέκας, Εμπορικόλογος, MBA

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η προσφάτως ανακύψασα πανδημία του κορωνοϊού έχει μεταβάλει δραματικά την καθημερινότητά μας.

Μέσα δε σε αυτές τις πρωτόφαντες συνθήκες, **οι επιχειρήσεις και οι επιχειρηματίες καλούνται, μεταξύ άλλων, να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν υπό μία νέα και εντελώς διαφοροποιημένη οπτική τις εμπορικές συμφωνίες τους** και τις εν γένει συμβατικές σχέσεις τους που αφορούν σε διάφορα πεδία της επιχειρηματικής ζωής (συμβάσεις προμηθειών εμπορευμάτων, δανείου, μισθώσεως, franchise κτλ).

Είναι βέβαιο ότι το επιχειρείν - και μάλιστα όχι μόνον στη Χώρα μας, αλλά σε ολόκληρο σχεδόν τον πλανήτη - έρχεται σε καθημερινή βάση αντιμέτωπο με ερωτήματα όπως: *«Πώς θα ανταποκριθώ στις υποχρεώσεις μου έναντι των αντισυμβαλλομένων μου;»* , *«Ποιες οι συνέπειες εάν δεν το πράξω;»* , *«Πώς θα πρέπει να αντιμετωπίσω την ασυνέπεια των αντισυμβαλλομένων μου απέναντί μου;»* , *«Πώς θα μπορούσαν να αναπροσαρμοσθούν οι συμβάσεις που έχω συνάψει;»*.

Το άρθρο αυτό επιχειρεί με τρόπο απλό και εύληπτο, να ενημερώσει τις Ελληνικές επιχειρήσεις αναφορικά με τα - κατά το Ελληνικό Δίκαιο - ισχύοντα περί της συμβατικής ευθύνης υπό συνθήκες ανωτέρας βίας (ως εν προκειμένω), καθώς και να τους δώσει κάποιες γενικές συμβουλές διαχείρισης των εν ισχύι και διεπόμενων από το Ελληνικό Δίκαιο συμβάσεών τους. Επισημαίνεται, βεβαίως, ότι **το παρόν άρθρο σε καμία περίπτωση δεν δύναται να υποκαταστήσει την εξατομικευμένη νομική συμβουλή, κατά περίπτωση.**

Τι λέει ο Νόμος

Κατ' αρχάς, σύμφωνα με το Ελληνικό Δίκαιο, η παραβίαση των συμβατικών υποχρεώσεων επισύρει συνέπειες για τον παραβάτη συμβαλλόμενο, όταν ο ίδιος βαρύνεται με υπαιτιότητα και, συγκεκριμένα, όταν η αθέτηση των υποχρεώσεων του οφείλεται σε δόλο ή αμέλεια του ιδίου ή των νομίμων αντιπροσώπων του. Ως αμέλεια δε εκλαμβάνεται η μη επίδειξη της επιμέλειας που απαιτείται να επιδεικνύει ο μέσος συνετός άνθρωπος που ανήκει στον αντίστοιχο (επαγγελματικό, κοινωνικό, οικονομικό κτλ) κύκλο (δείτε ενδεικτικά τα άρθρα 330,335,337,382 του Αστικού Κώδικα).

Περαιτέρω, το Ελληνικό Δίκαιο προβλέπει ότι η παραβίαση συμβατικών υποχρεώσεων δεν συνιστά κατ' αρχήν υπαίτια συμπεριφορά, εφόσον οφείλεται σε γεγονότα εκφεύγοντα της βούλησης και του ελέγχου του παραβάτη ή - κατ' άλλη διατύπωση - σε γεγονότα που δεν προβλέφθηκαν, ούτε μπορούσαν να προβλεφθούν ή να αποφευχθούν από ένα μέσο εχέφρονα άνθρωπο. Πρόκειται για τα λεγόμενα «τυχηρά» γεγονότα, στην έννοια των οποίων εντάσσεται κάθε περιστατικό που δεν οφείλεται σε πταίσμα (δόλο ή αμέλεια) του ζημιώσαντος και ως εκ τούτου τον απαλλάσσει οποιασδήποτε προσωπικής ευθύνης του έναντι του αντισυμβαλλομένου του (δείτε ενδεικτικά άρθρα 311, 336, 338, 342, 344, 391, 549, 640, 731 Α.Κ.).

Στα τυχηρά ανήκει και η ανωτέρα βία, η οποία - βάσει της παγιωμένης θέσης της νομολογίας των Δικαστηρίων μας - αναφέρεται σε κάθε απρόβλεπτο και εξαιρετικό γεγονός, είτε αντικειμενικό είτε σχετικό με το πρόσωπο του δικαιούχου, το οποίο στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορεί να αποτραπεί ή να ελεγχθεί ακόμα και με μέτρα εξαιρετικής επιμέλειας και σύνεσης του μέσου ανθρώπου. **Ως εκ τούτου, στα τυχηρά που συνιστούν ανωτέρα βία, εμπίπτουν και οι πανδημίες.**

Άρα, η αθέτηση συμβατικών υποχρεώσεων που οφείλεται σε ανωτέρα βία (όπως στην περίπτωση της πανδημίας) δεν θεωρείται κατ' αρχήν ως μία υπαίτια αθέτηση υποχρεώσεων.

Τίθεται εδώ το ερώτημα: «Μία σύμβαση μπορεί να κάμψει τον ως άνω κανόνα και να προβλέπει ευθύνη και για τα τυχηρά;». Η απάντηση είναι «ναι», αφού η νομικά θεμελιωμένη στη Χώρα μας αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361επ) επιτρέπει στα μέρη να ενσωματώσουν στη μεταξύ τους σύμβαση μία τέτοια ρήτρα επέκτασης της ευθύνης ως προς όλα ή ορισμένα μόνον τυχηρά. **Όμως, αυτή η πρόβλεψη θα πρέπει να προκύπτει κατά ρητό και ξεκάθαρο τρόπο από τη σύμβαση. Δεν δύναται να προκύπτει έμμεσα (συμπερασματικά, ερμηνευτικά κτλ).** Εξάλλου, η θεωρία και η νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων παγίως δέχονται

ότι, εάν από το περιεχόμενο μίας σύμβασης δημιουργείται αμφιβολία ως προς το εάν προβλέπεται ή όχι ευθύνη για τα τυχηρά, θεωρείται ότι τα μέρη δεν επιθυμούσαν μία τέτοια διευρυμένη ευθύνη και άρα δεν ευθύνονται και για τα τυχηρά.

Στην πράξη:

Μετά την ως άνω σύντομη επισκόπηση του Ελληνικού δικαίου των συμβάσεων μεταξύ ιδιωτών, αναφορικά με τα ζητήματα που εν προκειμένω ενδιαφέρουν, ακολουθούν κάποιες πρακτικές συμβουλές για τη διαχείριση των συμβάσεων από τις επιχειρήσεις εν μέσω της πανδημίας του κορωνοϊού.

Πρώτον: Μελετήστε με προσοχή τη σύμβαση και διαγνώστε τους «προβληματικούς» όρους, δηλαδή τους όρους στους οποίους κρίνετε ότι δεν μπορείτε (ή δεν θα μπορέσετε) να ανταποκριθείτε εμπροθέσμως και προσηκόντως.

Δεύτερον: Ελέγξτε τη γενικότερη θέση και λειτουργία των «προβληματικών» όρων εντός της σύμβασης και προσπαθήστε να είστε όσο το δυνατόν πιο συγκεκριμένοι, αλλά και φειδωλοί, αναφορικά με το τι ακριβώς θα προτείνετε στην άλλη πλευρά ως προς αυτούς τους όρους. Λάβετε ιδίως υπόψιν ότι στις συμβάσεις συχνά παρατηρούνται αλληλεπικαλύψεις αλλά και αλληλοσυσχετίσεις μεταξύ όρων και ως εκ τούτου είναι πολύ πιθανό η επέμβαση σε έναν όρο να επηρεάσει δραστικά και άλλους όρους της σύμβασης. Οι προτάσεις που θα κάνετε στην άλλη πλευρά θα πρέπει να «πλήττουν» όσο το δυνατόν λιγότερο τη σύμβαση ως ενιαίο σύνολο.

Τρίτον: Αποφασίστε για ποιους «προβληματικούς» όρους θα προτείνετε στον αντισυμβαλλόμενό σας την αναστολή ισχύος τους, για ποιους την τροποποίησή τους και για ποιους την κατάργησή τους. Θα πρέπει να έχετε κατά νου ότι ο αντισυμβαλλόμενός σας πιθανότατα θα αποδεχθεί πιο εύκολα την αναστολή της ισχύος ενός όρου σε σχέση με την τροποποίησή του και πιο εύκολα την τροποποίησή του σε σχέση με την κατάργησή του.

Τέταρτον: Σε περίπτωση που κρίνετε ότι πρέπει να ανασταλεί η ισχύς κάποιου «προβληματικού» όρου, εκτιμήστε – στο μέτρο του εφικτού - τον χρονικό ορίζοντα της αναστολής που θα προτείνετε στην άλλη πλευρά. Σε περίπτωση που κρίνετε ότι πρέπει να τροποποιηθεί κάποιος «προβληματικός» όρος, προσδιορίστε με φειδωλότητα και κατά τρόπο συγκεκριμένο την τροποποίηση που θα προτείνετε. Προσπαθήστε να προτείνετε όσο το δυνατόν λιγότερες και πιο εστιασμένες επεμβάσεις στον όρο.

Πέμπτον: Όταν έχετε κάνει την ως άνω προεργασία και είστε έτοιμοι και - ει δυνατόν – προτού περιέλθετε σε καθεστώς παραβίασης της σύμβασης, επικοινωνήστε (κατά προτίμηση εγγράφως, πχ μέσω mail κτλ) με τον

αντισυμβαλλόμενό σας και ενημερώστε τον λεπτομερώς επί των διαπιστώσεων σας, προβάλλοντας συγκεκριμένα (και όχι αόριστα) αιτήματα επί της αναστολής ισχύος, της τροποποίησης ή της κατάργησης συγκεκριμένων όρων της σύμβασης. Παράλληλα, επιφυλαχθείτε και για περαιτέρω προτεινόμενες αναπροσαρμογές στο μέλλον, δεδομένου ότι προς το παρόν δεν είναι δυνατόν να οριοθετηθεί χρονικά η εξέλιξη και ο αντίκτυπος της πανδημίας.

Έκτον: Διαπραγματευτείτε με την άλλη πλευρά καλόπιστα και με νηφαλιότητα, χωρίς να θεωρείτε εκ προοιμίου σαν «κεκτημένο» και «αυτονόητο» δικαίωμά σας, το να αποδεχθεί ο αντισυμβαλλόμενός σας, όλα όσα αιτείσθε και προτείνετε. Είναι σημαντικό να αποφύγετε οξείες αντιπαραθέσεις που μπορεί να «τραυματίσουν» την εμπορική συνεργασία σας με τον αντισυμβαλλόμενό σας, καθώς και να δείχνετε έμπρακτη κατανόηση του γεγονότος ότι και εκείνος - όπως και εσείς - αντιμετωπίζει μία εξίσου κρίσιμη κατάσταση.

Έβδομον: Διαβεβαιώστε τον αντισυμβαλλόμενό σας ότι θα τηρήσετε με ευλάβεια τους λοιπούς όρους της σύμβασης και αποδείξετε το έμπρακτα.

Όγδοον: Επιδείξτε καλοπιστία και κατανόηση έναντι των αντισυμβαλλομένων σας που ευλόγως αδυνατούν να εκπληρώσουν συμβατικές υποχρεώσεις τους απέναντί σας, όχι όμως και έναντι εκείνων που, εκμεταλλευόμενοι την κατάσταση, επιδεικνύουν καταχρηστική συμπεριφορά και προσπαθούν να υπεκφύγουν υποχρεώσεων στις οποίες δύνανται να ανταποκριθούν.

Σημειώνεται ότι τα ως άνω ισχύουν και για την περίπτωση που διαπιστώσετε ότι δεν θα μπορέσετε να ανταποκριθείτε στις συμβατικές υποχρεώσεις σας που απορρέουν από μία σύμβαση, η οποία περιλαμβάνει ρήτρα επέκτασης της ευθύνης σας και για την περίπτωση γεγονότων ανωτέρας βίας. Σε αυτή την περίπτωση προφανώς και στους «προβληματικούς» όρους θα ανήκει και η εν λόγω ρήτρα, την αναστολή ισχύος (προτιμότερο), την τροποποίηση ή την κατάργηση της οποίας θα πρέπει να διαπραγματευτείτε με τον αντισυμβαλλόμενό σας, κατά τα ως άνω.

Είναι αναμφισβήτητο ότι οι αντισυμβαλλόμενοί σας γνωρίζουν ήδη ότι τελείτε (όπως και εκείνοι) υπό καθεστώς πανδημίας και άρα υπό καθεστώς συνθηκών ανωτέρας βίας. Η γνώση, όμως, αυτή δεν αρκεί. Θα πρέπει να υπάρξει έγκαιρη και καλόπιστη επαφή και συνεννόηση μεταξύ των μερών, με στόχο τη διατήρηση της βιωσιμότητας και της λειτουργικότητας των συμβάσεων που τους συνδέουν και μάλιστα όχι μόνον καθ' ον χρόνον κρατεί η πανδημία, αλλά και για το εφεξής διάστημα. Η επιχείρηση που εν μέσω της πανδημίας αδυνατεί ή δυσκολεύεται να τηρήσει τις συμβατικές της υποχρεώσεις δεν θα πρέπει να εστιάζει και μόνον στην απαλλαγή της από τις εις βάρος της συνέπειες λόγω μη εκπλήρωσης των

συμβατικών της υποχρεώσεων, αλλά και στην προσαρμογή της σύμβασης στις νέες συνθήκες, ώστε να «επιβιώσει» η εμπορική συνεργασία που αυτή η σύμβαση εξυπηρετεί και μετά την πανδημία, ότε και η επιχειρηματικότητα και η οικονομική εν γένει δραστηριότητα θα επανέλθουν σταδιακά στους κανονικούς τους ρυθμούς.

Η αρχή της συνέχειας της επιχειρηματικής δραστηριότητας (going concern principle) που διέπει τις επιχειρήσεις, επιτάσσει την από πλευράς τους επίδειξη ψυχραιμίας και νηφαλιότητας απέναντι σε κάθε κρίσιμη κατάσταση και την αναζήτηση των λύσεων εκείνων που εξυπηρετούν, όχι μόνον την προσπέλαση των όποιων παροδικών εμποδίων που συναντούν στο διάβα τους, αλλά και τη γενικότερη επιχειρηματική στρατηγική τους.